

Peter Handke

Úzkost brankáře
při penaltě

Kniha vychází s laskavou podporou rakouského Ministerstva školství, umění a kultury.

Dieses Buch wurde freundlich aus den Mitteln des Österreichischen Bundesministeriums für Unterricht, Kunst und Kultur gefördert.

© Suhrkamp Verlag Frankfurt am Main 1970.

All rights reserved by and controlled through Suhrkamp Verlag Berlin.

© Rubato, 2013

Translation © Petr Janus, 2013

ISBN 978-80-87705-01-8

„Brankář sledoval, jak míč překračuje čáru...“

Když se mechanik Josef Bloch, dříve známý brankář, dopoledne hlásil do práce, shledal, že je propuštěn. Alespoň si fakt, že při jeho příchodu do stavební buňky, kde se právě dělníci zdržovali, vzhlédl od svačiny jen stavbyvedoucí, jako propuštění vyložil a opustil stavební pozemek. Na ulici zvedl paži, avšak auto, které kolem něj projelo, nebylo taxi – ačkoli Bloch vůbec nezvedal paži proto, aby přivolal taxi. Náhle před sebou uslyšel skřípění brzd; otočil se zády: za ním stálo taxi, taxikář začal nadávat; Bloch se znovu otočil, nastoupil a nechal se zavést na Mlsný trh.

Byl krásný říjnový den. Bloch pojedl u stánku teplou klobásu a prošel mezi stánky ke kinu. Všechno, co viděl, ho obtěžovalo; pokoušel se to co nejméně vnímat. Uvnitř v kině si vydechl.

Dodatečně ho udivilo, jak samozřejmě odpověděla pokladní na gesto, s nímž pokládal peníze na otočný tácek, aniž cokoli řekl. Vedle promítacího plátna si všiml elek-

trických hodin s osvětleným ciferníkem. Uprostřed filmu zaslechl zvonění zvonu; dlouho váhal nad tím, jestli zaznělo ve filmu, nebo venku z věže kostela v blízkosti Mlsného trhu.

Když vyšel opět na ulici, koupil si hrozny, které byly v této roční době mimořádně levné. Šel ulicí, jedl přitom hrozny a plival pecky. První hotel, v němž žádal o pokoj, ho odmítl, protože měl s sebou pouze aktovku; vrátný druhého hotelu, který stál v postranní uličce, ho sám uvedl přímo do pokoje. Ještě předtím, než vrátný odešel, natáhl se Bloch na postel a brzy poté usnul.

Večer opustil hotel a opil se. Později vystřízlivěl a pokoušel se volat několika přátelům. Protože většinou nebydli na území města a telefonní automat nevracel mince, Blochovi brzy došly drobné. Policista, kterého pozdravil v domnění, že ho přiměje k zastavení, na jeho pozdrav neodpověděl. Bloch se ptal sám sebe, jestli si snad policista špatně nevyložil slova, která na něj přes ulici volal, a přemýšlel nad samozřejmostí, s níž mu naopak pokladní v kině přisunula tácek se vstupenkou. Rychlost toho pohybu ho natolik udivila, že si skoro zapomněl vstupenku z tácku vzít. Rozhodl se, že pokladní vyhledá.

Když přišel ke kinu, výkladní skříně už byly potměšlé. Bloch spatřil muže stojícího na žebříku, jak vyměňuje písmena filmu za písmena filmu zítřejšího. Vyčkal, dokud

nebyl schopen přečíst název druhého filmu; pak se vrátil do hotelu.

Nazítří byla sobota. Bloch se rozhodl, že v hotelu stráví další den. Kromě jednoho páru Američanů byl v jídelně sám; nějakou dobu poslouchal jejich hovor, kterému obstojně rozuměl, protože byl se svým mužstvem dříve několikrát na turnaji v New Yorku; pak rychle vyšel ven, aby si koupil noviny. Noviny byly toho dne zvlášť těžké, protože šlo o víkendové vydání; nepřeložil je, nýbrž je nesl pod paži zpět do hotelu. Znovu se posadil k jídelnímu stolu, z něhož už bylo sklizeno, a vyjmul z nich inzertní přílohu; tížilo ho to. Venku viděl dvě osoby, jak si vykračují s tlustými novinami. Zadržel dech, dokud ho neminuly. Teprve pak si všiml, že to byli oba Američané; protože je předtím viděl jen v jídelně u stolu, na volném prostranství je nepoznal.

Dlouho pak v jedné kavárně popíjel vodu z kohoutku, kterou servírovali ve sklenici ke kávě. Čas od času vstal a ze stohů, které ležely na zvlášť určených židlích a stolicích, si donesl obrázkový časopis; když servírka odnášela časopisy nakupené kolem něj, použila na odchodu výraz „novinový stolek“. Bloch, který na jednu stranu listování časopisy špatně snášel, na druhou stranu však neodložil jediné číslo, aniž by ho byl předtím prolistoval, se pokoušel tu a tam pohlédnout na ulici; kontrast mezi obrázkovým časopisem a měnicími se obrazy venku ho uklidňoval. Když odcházel, sám odložil obrázkový časopis na stolek.

Stánky na Mlsném trhu už byly zavřeny. Bloch před sebou chvíli bezděčně postrkoval odhozenou zeleninu a ovoce, které se mu ocitly pod nohama. Kdesi mezi stánky vykonal potřebu. Přitom si všiml, že stěny dřevěných budek jsou všude zčernalé močí.

Slupky hroznů, které den předtím vyplivl, ležely stále na chodníku. Když pokládal bankovku na tácek, vzpříčila se při otáčení; Bloch dostal příležitost něco říci. Pokladní odpověděla. Zase něco řekl. Protože to bylo něco neobvyklého, pokladní na něj pohlédla. Z toho pro něj vyplynula příležitost pokračovat v hovoru. Když už byl opět v kině, vybavil si románový sešitek a elektrický vařič vedle pokladní; zaklonil hlavu a začal na plátně rozlišovat jednotlivosti.

Pozdě odpoledne odjel tramvají na stadion. Koupil si lístek k stání, pak se ale posadil na noviny, které stále ještě nevyhodil; to, že mu diváci před ním zacláněli ve výhledu, mu nevadilo. Během zápasu si většina z nich sedla. Blocha nepoznali. Nechal ležet noviny na zemi, postavil na ně láhev s pivem a před odpískáním zápasu vyšel ze stadionu, aby se nedostal do tlačence. Velké množství téměř prázdných autobusů a tramvají před stadionem – šlo o šlágr kola – ho udivilo. Nasedl do jedné z tramvají. Seděl v ní skoro sám tak dlouho, až se z toho stalo čekání. Co když nechal sudí nastavovat? Když Bloch zvedl zrak, spatřil, že slunce zašlo. Anž tím chtěl něco vyjádřit, svěsil hlavu.

Venku začal najednou foukat vítr. Téměř současně se závěrečným hvizdem, který sestával ze tří prodloužených jednotlivých hvizdů, nastoupili řidiči a průvodčí do autobusů a tramvají a lidé přibíhali ze stadionu. Bloch si představoval, že slyší dopadat pivní láhve na trávník; zároveň slyšel nárazy prachu na sklo autobusu. Jestliže se předtím v kině zaklonil dozadu, teď, když do tramvajových souprav vtrhli diváci, se předklonil. Naštěstí měl u sebe filmový program. Zdálo se mu, jako by na stadionu zapnuli umělé osvětlení. Nesmyslná myšlenka, řekl si Bloch. Při umělém osvětlení chytal špatně.

V centru města se nějakou dobu pokoušel najít telefonní budku; když našel jednu neobsazenou, leželo v ní na podlaze utržené sluchátko. Šel dál. Nakonec se mu podařilo zavolat ze Západního nádraží. Protože byla sobota, nebyl skoro nikdo k zastížení. Když se konečně ozvala jedna žena, kterou znal z dávných dob, musel chvíli mluvit, dokud nepřišla na to, o koho jde. Domluvili si schůzku v jedné hospodě blízko Západního nádraží, kde měli, jak Bloch věděl, jukebox. Čas do příchodu ženy strávil tak, že házel do automatu mince a nechával ostatní volit skladby; mezitím si prohlížel fotografie s podpisy fotbalových hráčů na stěnách; lokál si před několika lety pronajal jistý reprezentační útočník, který později odešel do zámoří trénovat jedno z mužstev divoké americké ligy, po jejímž rozpuštění se stal nezvěstným. Bloch se dal do řeči s dívkou, která

od stolu vedle automatu sahala poslepu za sebe a pokaždé zvolila tutéz desku. Opustila s ním lokál. Snažil se s ní zajít do nejbližšího domovního vchodu, ale dveře už byly všude zamčeny. Když se podařilo jedny otevřít, ukázalo se, soudě podle zpěvu, že za dalšími dveřmi právě probíhá bohoslužba. Nastoupili do výtahu, který se nacházel mezi obojimi dveřmi; Bloch stiskl tlačítko posledního patra. Ještě předtím, než výtah dorazil, chtěla dívka zase vystoupit. Bloch teď stiskl tlačítko prvního patra; vystoupili a zůstali stát na schodišti; dívka teď začala být něžná. Vyběhli společně schody. V podkroví stál výtah; nastoupili, sjeli dolů a vyšli zpátky na ulici.

Bloch šel nějakou dobu vedle dívky, pak se otočil a vrátil se do hospody. Žena, pořád ještě v plášti, ho už očekávala. Přítelkyni dívky, která stále čekala u stolu vedle jukeboxu, Bloch vysvětlil, že dívka se už nevrátí, a opustil s ženou hospodu.

Bloch řekl: „Připadám si směšný, takhle bez kabátu, když ty kabát máš.“ Žena se do něj zavěsila. Aby si znovu uvolnil ruku, Bloch předstíral, že jí chce něco ukázat. Pak ale nevěděl, co by jí měl ukázat. Zničehonic pocítil přání koupit si večerník. Procházeli různými ulicemi, aniž zahlédli prodavače novin. Nakonec odjeli autobusem na Jižní nádraží, ale nádraží už bylo zavřené. Bloch předstíral zděšení; zděšen byl však i ve skutečnosti. Ženě, která mu už v autobuse, když otevřela kabelku a pohrávala si v ní

s různými předměty, naznačila, že je jí nevolno, řekl: „Zapomněl jsem uložit lístek,“ aniž věděl, co slovy „lístek“ a „uložit“ vlastně míní. Každopádně nasedl do taxi a odjel na Mlsný trh.

Jelikož bylo v kině každou sobotu noční promítání, přišel dokonce ještě příliš brzy. Zašel do blízkého automatu a vestoje snědl karbanátek. V co nejkratším možném čase se pokusil říci servírce vtip; když čas uplynul a jemu se vtip stále nedařilo dokončit, přerušil ho uprostřed věty a zaplatil. Servírka se zasmála.

Na ulici potkal známého, který ho požádal o peníze. Bloch mu vynadal. Když opilec popadl Blocha za košili, na ulici se setmělo. Opilec polekaně spustil ruku. Bloch, který byl na to, že zhasne světelná reklama kina, připraven, se rychle vzdálil. Před kinem potkal pokladní; právě nastupovala k nějakému muži do auta.

Bloch na ni pohlédl. Ona jeho pohled, sedíc už v autě na sedadle spolujezdce, opětovala, zatímco si pod sebou na sedadle urovnávala šaty; Bloch to aspoň jako opětování pochopil. Nic dalšího se nepříhodilo; zavřela dveře a auto odjelo.

Bloch se vrátil do hotelu. Vestibul hotelu byl osvětlený, avšak liduprázdný; když si bral z háčku klíč, vypadl z přihrádky složený lístek; rozložil ho: byl to účet. Zatímco Bloch stál ještě s lístkem v ruce ve vestibulu a pozoroval jediný kufr, který stál vedle dveří, vyšel z kumbálu vrát-

ný. Bloch ho ihned požádal o noviny a díval se přitom otevřenými dveřmi do kumbálu, v němž vrátný předtím očividně usnul na židličce, kterou si přinesl z vestibulu. Vrátný zavřel dveře – takže Bloch už mohl zahlédnout jen nízké štafle a na nich položenou polévkovou misku – a promluvil, teprve když se odebral za přepážku. Bloch však už předtím pochopil zavření dveří jako zamítavou odpověď a vydal se po schodech ke svému pokoji. V dost dlouhé chodbě si pouze před jedněmi dveřmi všiml páru bot; své vlastní boty si v pokoji zul, aniž si rozvázal tkaničky, a postavil je rovněž před dveře. Natáhl se na postel a ihned usnul.

Uprostřed noci ho nakrátko probudila hádka ve vedlejším pokoji; možná byl ale jeho sluch náhlým probuzením jen natolik předrážděný, že se mu jen zdálo, že se hlasy odvedle hádají. Jednou udeřil pěstí do stěny. Potom zaslechl hukot vodovodního potrubí. Někdo vodu zase zavřel; nastalo ticho a on znovu usnul.

Příští den Blocha probudil hotelový telefon. Byl dotázán, zda si přeje zůstat ještě jednu noc. Zatímco si prohlížel svoji aktovku na podlaze – v pokoji nebyl prostor na zavazadla – řekl krátce ano a zavěsil. Poté co z chodby přinesl boty, které mu nevyčistili, protože byla neděle, hotel bez snídaně opustil.

Na Jižním nádraží se na toaletách oholil elektrickým holicím strojkem. V jedné ze sprchových kabin se osprchoval. Během oblékání si v novinách četl sportovní

stránku a soudničky. Po nějaké době, zatímco stále ještě četl – v okolních kabinách byl vcelku klid – se najednou cítil dobře. Už zcela oblečený se opřel o stěnu kabiny a kopl botou do dřevěné lavice. Hluk vyvolal otázku toaletářky zvenčí, a když neodpověděl, zaklepaní na dveře. Když Bloch znovu neodpověděl, zabušila žena na kliku dveří ručníkem (nebo něčím podobným) a odešla. Bloch ve stoje dočetl noviny do konce.

Před nádražím potkal jednoho známého, který mu řekl, že jede na předměstí soudcovat zápas nižší soutěže. Bloch považoval tuto zprávu za vtip a přistoupil na jeho hru, když prohlásil, že by s ním mohl hned jet jako pomezní rozhodčí. Dokonce i poté co známý rozvázal námořnický pytel a ukázal mu soudcovský dres a síť s citrony, považoval Bloch tyto předměty stejně jako jeho předechozí větu za svého druhu žertovné rekvizity a prohlásil, čímž pokračoval ve hře svého známého, že když už by tedy měl jet, že mu je připraven nést i námořnický pytel. Dokonce i tehdy, když už se svým známým seděl v předměstském vlaku, tašku na klíně, se mu zdálo, zvláště když bylo kupé kolem doby oběda téměř prázdné, jako by se toho všeho účastnil jen žertem. Co však mělo mít prázdné kupé společného s jeho nevázaným počínáním, to si Bloch neuměl vysvětlit. To, že známý jel s námořnickým pytlím na předměstí a že on, Bloch, jel s ním, že spolu obědvali v předměstském hostinci a šli spolu, jak říkal Bloch, na „poetivé fotbalové

hřiště“, mu přišlo i tehdy, když už se vracel sám vlakem do města – utkáni se mu nelíbilo – jako jakási oboustranná přetvářka. Na ničem z toho nezáleželo. Před nádražím našťestí nikoho nepotkal.

Z telefonní budky na okraji parku zavolal své bývalé ženě; řekla, že je všechno v pořádku, na nic se ho ale nezeptala. Bloch byl znepokojen.

Sedl si do jedné zahradní kavárny, která byla navzdory ročnímu období ještě otevřená, a objednal si pivo. Když pivo dlouho nikdo nenesl, odešel; navíc ho oslňovala ocelová deska stolu, na níž nebyl ubrus. Stoupl si před okno jedné hospody; vevnitř seděli lidé před televizorem. Chvilí přihlížel. Kdosi se na něho obrátil. Šel dál.

V Prátru byl zatažen do rvačky. Jakýsi mladík mu zezadu přetáhl sako přes hlavu, druhý ho udeřil hlavou do brady. Blochovi se trochu podlomila kolena, pak uštedřil mladíkovi zepředu kopanec. Nakonec ho oba odtáhli za stánek s cukrovinkami a srazili ho na zem. Svalil se a oni odešli. Na toaletě si Bloch omyl obličej a očistil oblek.

V jedné kavárně ve druhém obvodu hrál biliár, dokud nezačaly v televizi sportovní zprávy. Bloch poprosil číšnici, aby zapnula televizní přijímač, pak ale vše sledoval, jako by se ho to netýkalo. Pozval číšnici, aby s ním něco vypila. Když se číšnice vrátila ze zadní místnosti, kde probíhala hazardní hra, stál Bloch už u dveří; prošla kolem něho, ale nic neřekla; Bloch vyšel ven.

Po návratu na Mlsný trh mu při pohledu na lajdácky vyrovnané ovocné a zeleninové přepravky za stánky znovu přišlo, jako by přepravky byly nějakým druhem žertu, něčím, co není míněno vážně. Jako vtipy beze slov! pomyslel si Bloch, který si vtipy beze slov rád prohlížel. Tento dojem předstírání a okázalosti – „té okázalosti se soudcovskou pišťalkou v námořnickém pytlí!“ pomyslel si Bloch – ho opustil teprve v kině. To když se jeden komik jakoby omylem chopil trumpety a se vši samozřejmostí na ni zkoušel troubit a Bloch tuto trumpetu a poté i všechny ostatní věci rozeznal jako opravdové a jednoznačné. To ho uklidnilo.

Po skončení filmu čekal na Mlsném trhu mezi stánky na pokladní. Chvilí po začátku posledního promítání vyšla z kina. Aby ji nevylekal tím, že by k ní přistoupil od stánků, zůstal sedět na přepravce, dokud se neobjevila v osvětlené části Mlsného trhu. V jednom z opuštěných stánků zazvonil za staženým vlnitým plechem telefon; telefonní číslo stánku bylo napsáno velkými písmeny na vlnitém plechu. „Neplatné!“ pomyslel si ihned Bloch. Vydal se za pokladní, ale nesnažil se ji dohonit. Když nastoupila do autobusu, přiblížil se k němu i on a nastoupil za ní. Posadil se naproti ní, ovšem tak, že mezi nimi zůstalo několik řad. Teprve když mu o stanici dál zatarasil výhled člověk, který právě přistoupil, mohl Bloch znovu začít přemýšlet: sice na něj prve pohlédla, ale zjevně ho nepoznala; změnil se snad následkem rvačky tolik jeho vzhled? Bloch si

ohmatal tvář. Ověřit pohledem přes sklo autobusu, co právě dělá, mu připadalo směšné. Z vnitřní kapsy kabátu vytáhl noviny, hleděl dolů na písmena, ale nečetl. Pak se najednou přistihl při tom, že čte. Očitý svědek vypovídal o vraždě pasáka, který byl zasažen z krátké vzdálenosti do oka. „Ze zadu mu z hlavy vyletěl netopýr a pleskl sebou o tapetu. Srdce mi poskočilo.“ Když najednou začaly věty pojednávat o něčem zcela jiném, o nějaké jiné osobě, aniž byly odděleny odstavcem, lekl se. „Tady měl být přece odstavce!“ pomyslel si Bloch a po krátkém úleku se rozzuřil. Prošel uličkou k pokladní a sedl si šikmo naproti ní tak, aby se na ni mohl dívat; ale nepodíval se na ni.

Když vystoupili, Bloch poznal, že jsou daleko za městem, v blízkosti letiště. Teď v noci tu bylo velmi ticho. Bloch kráčel vedle dívky, ale nikoli tak, jako by ji chtěl doprovázet, nebo ji dokonce doprovázel. Po chvíli se jí dotkl. Dívka se zastavila, otočila se k němu a také se ho dotkla; tak prudce, až se lekl. Kabelka, kterou držela ve volné ruce, mu na okamžik přišla důvěrněji známá než ona sama.

Chvíli šli vedle sebe, v určitém odstupu, aniž se dotýkali. Teprve na schodišti se jí znovu dotkl. Dala se do běhu; on zpomalil. Když dorazil nahoru, poznal její byt podle toho, že dveře byly dokořán. Vystoupila z temnoty; šel k ní a hned se do sebe pustili.